
ביקורת

נוסח

המקרא

פרקי מבוא

מאת

עמנואל טוב

מהדורה שנייה מורחבת ומתוקנת

מוסד ביאליק • ירושלים

ספריית האנציקלופדיה המקראית

סדרת ספרים על המקרא ועולמו מיסודה של
האנציקלופדיה המקראית

בעריכת שמואל אחיטוב
הבאה לדפוס והפקה: גאולה כהן

לא

ספר זה מופיע בתמיכתם האדיבה של ד"ר דוד וימימה יסלזון,
של קץ פרי ושל משרד התרבות והספורט – מינהל התרבות

תרגום ועריכת לשון: רונאלה מרדלר

תרגום מתוך: *Textual Criticism of the Hebrew Bible* (Third edition, revised
& expanded; Minneapolis: Fortress Press, 2012)

613376-10
חספריה העירונית
שער ציון - בית אריאלה
שדי שאול חמלך 25, ת"א
טל: 6910141/2/3

(2)

מסח"ב 978-965-536-123-0 ISBN

221.14
ק"ג

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות למוסד ביאליק • ירושלים תשע"ד
הדפסה: ארט פלוס – דפוס ידוק, ירושלים
www.bialik-publishing.co.il

(ב) הממצא

(1) קומראן. בעשר מערות קומראן נמצאו בין השנים 1947-1965 חלקים של 210 – 212 מגילות מקראיות (המייצגים 224 – 226 עותקים של מגילות מקראיות).¹⁵⁷ – טבלה 20. רוב המגילות אינן מכילות יותר מעשירית של ספר מקראי, אך נמצאה גם מגילה של ספר שלם ורב היקף, מג' יש"א (1QIsa^a).

בתוך האוסף של כ-930 מגילות המרכיב המקראי הינו 22% (מבלי להתחשב בתפילין ובמזוזות).¹⁵⁸ ברשימת המגילות שנמצאו בקומראן (טבלה 20) ראוי לשים לב לספרים שמהם נמצאו עותקים רבים. כנראה ספרים אלה זכו לפופולריות בקרב עדת הייחוד: בראשית (23 – 24 עותקים), דברים (32), ישעיה (21), תהלים (36).

רוב המגילות נמצאו במערה 4, שהכילה את כל ספרי המקרא מלבד מגילת אסתר¹⁵⁹ ואולי גם מלבד דה"י.¹⁶⁰ נמצאו במערות גם קצת מן הספרים החיצוניים.¹⁶¹ רוב המגילות מכילות רק ספר מקראי אחד, אך עשר מגילות של התורה מכילות שני ספרים עוקבים. – טבלה 20. לצורך זה ספרי תרי עשר נחשבו לספר אחד. לעומת זאת, מגילות אחדות כללו רק חלקי ספרים: 4QExod^d; 4QDeut^g (דברים לב); 4QCant^{a, b}; 4QPs^g; 4QPs^h; 5QPs (שלושתם: תהלים קיט). – פרק 18ב7

¹⁵⁷ לעולם יישארו ספקות בדבר מספרם המדויק של הטקסטים שהוחבאו במערות קומראן: (1) קבוצת פרגמנטים המוחזקת כעת בחלקים של מגילה אחת אולי מייצגת יותר ממגילה אחת, או להפך, שמה קטעים שפורסמו כשלוש מגילות נפרדות (למשל, 4QJerb.d.e) מייצגים מגילה אחת; (2) מניין המגילות מתבסס על דעותיהם של מפרסמי המגילות, והכרעותיהם לפעמים בעייתיות; (3) אוסף המגילות המקראיות כולל גם טקסטים הנחשבים על ידי חוקרים אחדים או רובם לליטורגיים כגון רוב מגילות קומראן המכוננות Psalms. – עמ' 312 – 313 ולוח 8* (4) כל התפילין והמזוזות, אף כי הן כוללות רק קטעי מקרא, אינן נמנות במניין המגילות המקראיות; (5) אין זה ברור אם יש לכלול במניין המגילות המקראיות גם ספרים חיצוניים וחיבורים אחרים שהוחזקו כבניסמכא על ידי הייחוד, שכן לא ידוע מספיק על תפישותיו הקנוניות. – E. Ulrich, "Qumran and the Canon of the Old Testament", *The Biblical Canons*, 57–80; A. Lange, "The Status of the Biblical Texts in the Qumran Corpus and the Canonical Process", in *The Bible as Book*, 21–30

¹⁵⁸ בקבוצת הטקסטים שנמצאו במערה המרכיב המקראי גדול יותר, 46.6% או 43.75% כשהחישובים השונים מתבססים על קבוצה של 15 או 16 טקסטים ספרותיים. בתוך הקורפוס המקראי ספרי המקרא תופשים מקום מיוחד בכל האחרים במדבר יהודה, 89 טקסטים (42.5%) בקומראן, ו-15 טקסטים (60%) באחרים האחרים.

¹⁵⁹ נראה שאי-השתמרות של ספר זה היא מקרית. עם זאת, חוקרים אחדים טענו שמגילת אסתר הייתה ידועה לאנשי הייחוד, ולדעת טלמון הם דחו אותה. – S. Talmon, "Was the Book of Esther Known at Qumran?", *DSD* 2 (1995) 249–267; J. Ben-Dov, "A Presumed Citation of Esther 3:7 in 4QD^b", *DSD* 6 (1999) 282–284

¹⁶⁰ הקטע של דברי הימים, 4QChron (4Q118), הנו קטן מאד וכרוך מטיל ספק אם הוא אכן כולל ספר זה. – G.J. Brooke, "The Books of Chronicles and the Scrolls from Qumran", in *Reflection and Refraction: Studies in Biblical Historiography in Honour of A. Graeme Auld* (ed. R. Rezetko et al.; VTSup 113; Leiden 2007) 35–48

¹⁶¹ מדובר בקטעים של טוביה, יובלים, צוואות לוי, יהודה ונפתלי. למעשה, בעקבות תגליות קומראן המונח 'הספרים החיצוניים' אבד עליו כל, ויש לראות בספרים אלה ספרות יהודית מימי בית שני.

טבלה 20

מגילות מקראיות שנמצאו בקומראן (2009)¹⁶²

ספר	כתב מרובע	כתב עברי	הערות על ספרים נוספים הכלולים במגילות אלה
בראשית	20–21	3	4QRP ^a ; 4QGen-Exod ^a ; 4QpaleoGen-Exod ^l את בראשית, שמות; 4QRP ^b מכילה את בראשית, שמות, במדבר, דברים; 4QRP ^c מכילה את בראשית – דברים
שמות	15	1	מג' 4QExod ^b מכילה את בראשית; 4QExod-Lev ^f ; 4QRP ^d מכילה את שמות, במדבר, דברים
ויקרא	10	4	4QLev-Num ^a
במדבר	5	1	
דברים	30	2	4QDeuti מכילה חלקים של שמות
יהושע	2		
שופ	3		
שמואל	4		
מלכים	3		
ישעיה	21		
ירמיה	6		
יחזקאל	6		
תרי עשר	8–9		4QXII ^{b, g} כוללות יותר מספר אחד
תהלים	36		
משלי	4		
איוב	3	1	
שה"ש	4		
רות	4		
איכה	4		
קהלת	2		
דניאל	8		
עז-נח'	2		
דה"י	1		

¹⁶² הנתונים מבוססים על 2010 *Tov. פרגמנטים שנמצאו החל בשנת 2010 לא נכללו במניין זה. מגילות המכילות יותר מספר מקראי אחד נמנו רק פעם אחת.